

ВПЛИВ БЮДЖЕТНИХ РИЗИКІВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ СУМСЬКОГО ОБЛАСНОГО БЮДЖЕТУ

В умовах фінансової нестабільності держави, регіонів, районів, міст та інших населених пунктів у процесі складання, затвердження і виконання бюджету виникають бюджетні ризики. Диспропорція між доходною і видатковою частиною бюджету, дефіцит трансфертів у вигляді дотацій, субвенцій і субсидій спричиняє бюджетні ризики та ставить питання бюджетної безпеки. Аналізуючи Сумський обласний бюджет, саме врегулювання бюджетної безпеки дає змогу мінімізувати бюджетні ризики, збільшити трансфертні потоки, а також забезпечити наповнення обласного бюджету та його розподіл.

Особливої актуальності на сьогоднішній день набувають вивчення ризиків у бюджетній сфері. Потрібно врахувати ще й той факт, що в працях вітчизняних і зарубіжних вчених питання ризиків у бюджетній сфері є недостатньо вивченими та нема повного визначення поняття "бюджетний ризик", а проблематика бюджетних ризиків у місцевих фінансах взагалі є поза їх увагою.

У нормативно-правових документах це поняття розглядається як ризик значного недовиконання дохідної частини державного (місцевого) бюджету, що може призвести до збільшення обсягу державних (місцевих) запозичень та/або невиконання зобов'язань, що делеговані державою місцевим органам самоврядування.

Бюджетний кодекс України та закони про Державний бюджет України останніх років містять окремі положення, які регламентують бюджетну збалансованість і безпосередньо стосуються фінансової дисципліни органів місцевого самоврядування, до яких належать: недопущення дефіциту місцевих бюджетів (за винятком міських бюджетів); допущення дефіциту бюджету окремих регіонів за рахунок дотацій у частині бюджету розвитку.

До того ж на цьому етапі розвитку бюджетної системи збалансованість бюджету поки що досягається лише завдяки трансфертам, що надаються місцевим бюджетам у вигляді дотацій, субсидій і субвенцій. Останні носять цільовий характер і обмежують права органів місцевого самоврядування на визначення напрямів використання коштів. Крім того збалансування бюджетів за рахунок державних трансфертів веде до свідомого зменшення потреби забезпеченості регіону фінансовими ресурсами, що призводить до недофінансування соціальних та економічних потреб.

Це відбувається внаслідок того, що позитивні та негативні трансферти місцевим бюджетам розраховуються за однією і тією формулою:

$$T = a (V - A), \quad (1)$$

де T_i — дотація вирівнювання; a_i - коефіцієнт вирівнювання; V - розрахунковий обсяг показника видатків; O_i - прогнозний показник обсягу доходів (кошик доходів).

У 2013 році було затверджено дотацій з державного бюджету в Сумський бюджет на суму 142 994,2 тис. грн.

Фактично можна побачити, що кількість дотацій, які надійшли з державного бюджету місцевим бюджетам Сумського регіону становить 142 804,7 тис. грн. Деталізуючи дотації для Сумського бюджету, виділимо дотацію з державного бюджету на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів - 138 304,5 тис. грн. та дотацію з державного бюджету місцевим бюджетам на підвищення рівня матеріального забезпечення інвалідів I чи II групи внаслідок психічного розладу - 4 500,2 тис. грн.

Аналізуючи статистичні дані дотаційних коштів для Сумського регіону, впливає факт часткового недофінансування дотаційної частини області, що негативно впливає на фінансову безпеку, а в майбутньому виникає ризик дефіциту бюджету, який потрібно мінімізувати завдяки надходженням коштів з державного в місцеві бюджети.

Однак недосконалість розрахунку розміру дотацій вирівнювання відмічають як науковці, так і практики, зазначаючи, що згідно з розрахунками за цією формулою виникає ряд негативних факторів, які можуть порушити фінансову безпеку місцевих бюджетів:

- перевищення доходів бюджетів над витратами призводить до збільшення вилучень до державного бюджету, бо відбувається "ефект заміщення", оскільки місцевим органам влади немає сенсу прагнути до збільшення доходів у зв'язку з тим, що приріст фактичних доходів місцевих бюджетів враховується при розрахунку трансфертів;
- відсутня зацікавленість місцевих органів влади в нарощуванні доходної бази у своїх регіонах (регіони-реципієнти розраховують на дотаційну підтримку в разі недостатності коштів, зібраних на території цих регіонів, регіони-донори намагаються знизити податковий потенціал, оскільки збільшення доходів призведе до додаткового їх вилучення);
- виникає регіональний фінансовий сепаратизм;

- об'єктивне фінансування економіки регіону або її пріоритетних секторів є неможливим;
- діюча система надання дотацій і субвенцій немає ніякого відношення до вирівнювання територій в економічному та соціальному розрізах, оскільки кошти, які виділяються спрямовуються лише на фінансове забезпечення мінімальних поточних видатків місцевих бюджетів.

Шпіцглуз, С.О. Вплив бюджетних ризиків на фінансову безпеку обласного бюджету [Текст] / С.О. Шпіцглуз // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей XVII Всеукраїнської науково-практичної конференції (30–31 жовтня 2014 р.). – Суми : УАБС НБУ, 2014. – С. 194-196.